

Laia Estruch, *Afecto escuto*. Galeria Municipal do Porto. Galeria da Biodiversidade. © Foto: Dinis Santos.

Laia Estruch

La veu de les pedres

Muralla. Passeig arqueològic
Relleu de Minerva

Dissabte 31/05 a les 17.30 h

Durada: 30' aprox.

Partint del propòsit del cicle de parlar de les condicions de gènere en el món clàssic des d'una dimensió política, ritual, escenicoreligiosa o poètica, com una reconsideració d'aquest llegat cultural des d'una perspectiva contemporània, Laia Estruch proposa una investigació al voltant de les veus que poden existir entre Minerva i Medusa, a partir de la lectura de les indicacions, marques, dibuixos i imatges que amaguen les pedres dels grans monuments de la ciutat de Tarragona. La voluntat és fer una poesia sonora a partir del ritual de fer sonar les pedres, en cas de dotar-les de veus, per crear una peça vocal on es farà servir part de la muralla com a partitura i registre d'una història on extreure'n i inscriure-hi veus femenines, a partir de la memòria que guarden les pedres i la seva energia. Es vol crear un nou paisatge sonor de veus que reverberen d'entre les pedres. Una escriptura aèria, a partir de l'alè que emana d'un cos cap al cel.

Performance a *cappella* on es treballa amb la veu a *cappella* com a material porós, com el fang i la terra de les pedres. Per anar construint una peça sonora fràgil però molt potent al mateix temps, a partir de proves de veus en directe, d'una recerca en directe.

Laia Estruch

CICLE D'ACCIONS

El rostre de la Medusa a l'escut de Minerva

A cura de Marta Pol Rigau

El programa del cicle de *performances* «El rostre de Medusa a l'escut de Minerva» presenta sis artistes que analitzen la condició de la dona des d'un enfocament polític, religiós, ritual, poètic i escènic en la civilització romana. Per això, interactuen amb textos de filòsofs clàssics, a través dels mites de Medusa i Minerva, per establir un vincle entre el llegat arquitectònic romà de la ciutat de Tarragona, els rituals religiosos i els processos performatius, i evidenciar la persistència de certes problemàtiques en les polítiques de gènere.

ARQUEOLOGIA I LA CONDICIÓN FEMENINA

Tarraco va ser originàriament un campament militar i, com a tal, va prendre com a divinitat apotropaica Minerva. La deessa Minerva representa la versió més masculina de les deesses clàssiques per néixer —adulta i armada— del cap de Júpiter, tal com es pot apreciar en el fragment del relleu de la dea a la muralla. Posteriorment, Tarraco es va transformar en capital i d'aquella època se'n conserven vestigis com el mosaic amb el rostre de Medusa de la villa romana dels Munts.

Segons Ovidi, Medusa era una dona mortal i la seva bellesa va atraure Neptú, el déu del mar, que amb violència va satisfer el seu desig sexual al temple de Minerva. Medusa, per la seva bellesa, va ser vista com la responsable de la seva violació i no com a víctima. Després de ser condemnada es va transformar en un monstre que convertia en pedra qui la mirava fixament.

Perseu serà la clau d'unió d'ambdues figures mitiques. L'heroi, després de vèncer i decapitar Medusa, va lliurar el seu cap a Minerva perquè col·loqués la monstrositat enmig del seu escut, per protegir-la dels enemics. En subordinar la feminitat de Medusa a la virilitat de Minerva, es pot considerar com una evidència de la desconfiança que generava la bellesa i intel·ligència de les dones en la societat clàssica, que generava mecanismes de control per mantenir-les en rols establerts per la societat patriarcal. Lleis que els negaven el seu paper públic com a ciutadanes de ple dret i restringia el seu àmbit d'acció al privat, és a dir, al domèstic.

LA DONA EN LA LITERATURA

Quan August es preguntava com es podia definir l'exceïlència femenina com a autènticament romana, va utilitzar valors tradicionals per definir un ideal de dona abocada als deures cívics com maternitat, castedat i patriotisme. I així ho van captar els pensadors contemporanis com Titus Livi, Horaci o Virgili quan van escriure sobre l'abnegació com a ideal femení.

MPR

Direcció, coordinació i producció:
Museu d'Art Modern de la Diputació de Tarragona
C/ Santa Anna, 8
43003 Tarragona
T. 977235032
mamt@dipta.cat
www.dipta.cat/mamt

© dels textos: De les seves autores
© de les fotografies: Dels autors
Revisió dels textos: Joan Josep Miracle
Disseny gràfic: Sònia Moret Burrassó
Impressió: GRUPBOU | Impremta

DL T 338-2025

Anna Dot *Procés de Primer bany*, 2024
© Foto: Pol Aregall

Anna Dot

El primer bany

Muralla. Passeig arqueològic
Escultura de la Lloba Capitolina de Ròmul i Rem

Dissabte 31/05 a les 17.00 h

Durada: 30' aprox.

A l'antiga Roma, els naixements es duïen a terme a casa, amb l'ajuda d'una llevadora (o matrona), que s'ocupava d'assistir la partera. Tot aquest procés ens permet fixar-nos en diferents aspectes. En primer lloc, l'escenari del naixement, que era una situació en la qual la presència femenina i el poder de la dona era innegable. Tot i que en l'antiga cultura romana la dona tenia menys drets que l'home i havia d'estar més amagada de la vida en societat que el seu company masculí, la gestació i els naixements, és a dir, la creació de la vida humana, era potser un dels únics contextos en els quals els homes realment tenien poc a fer (tot i que alguns podien decidir sacrificar el nounat si era nena!). Un altre aspecte és el de la consideració de la matrona com a figura poderosa amb característiques sobrenaturals equivalents a les de les Parces. Interpretar-les així és concebre els naixements com un ritual de pas importantíssim en el qual tots els detalls de la vida són marcats. Un altre punt en el qual cal fixar-nos és la presència de l'aigua com a element involucrat en aquest ritual. L'aigua era considerada un element que vincula el nadó amb la vida terrenal. Potser per això deixem un bassal quan trenquem aigües i comença el part. Per parlar de tot això, *El primer bany* serà una performance en la qual una dona ens explica com va ser el seu part seguint els processos de l'antiga cultura romana.

Anna Dot

Núria Rion
Fer aflorar
Grades del Circ Romà
Dissabte 31/05 a les 18.15 h
Durada: 30' aprox.

L'acció parteix d'un element del vestuari de les matrones. *Matrona* és el nom que es dona, a l'antiga Roma, a l'ideal femení, amb l'objectiu principal de tenir i educar fills en un context de matrimoni legal. El concepte de matrona estava vinculat a la laboriositat, l'austeritat en els costums, la fidelitat, la modèstia, l'amor vers el seu marit i els fills. No s'allunya gaire de la tradició cristiana i patriarcal que arrossega la nostra societat contemporània.

La *palla* és una peça tradicional de l'antiga Roma que portaven les dones. Es tractava d'un mantell o xal que es col·locava sobre peces exteriors, com les estoles, i es recollia amb fibules o agulles, normalment sobre l'espatlla esquerra. S'utilitzava quan les dones sortien en públic, normalment cobrint-se el cap. Es tractava d'una peça de tela rectangular d'uns 3,5 o 4 metres per 1,30 o 2 metres.

Aquesta peça de vestir té la funció de tancar i, per tant, protegir, però a la vegada, també desvela en el moment de destapar (encara que potser només en un espai privat i segur). Es treballarà amb aquesta peça de roba pel que té de ritual, de treure, posar, protegir i acompanyar al llarg de la vida, i establir una relació entre la *palla* i el mantell que cobreix el nadó en néixer, així com els llençols mortuoris (mortalla) que ens acompanyen a la tomba en morir. Entre un extrem i l'altre, tot el trajecte vital, que es va impregnant d'experiències. Durant l'acció es farà visible la transformació de tres peces de roba, *palla*, a través del color, per simbolitzar els tres moments vitals anomenats anteriorment, i fer aflorar amb aquesta acció tot allò que s'hi va adherint amb el pas dels anys. L'artista estarà acompanyada per diverses dones, de manera que esdevindrà un treball coral, en un procés de cures compartit, per oferir culte a la dona, a la vida.

Núria Rion

Mariona Moncunill
Fonteia a Clàudia, Júlia a Valèria
Volta del Circ Romà
Dissabte 31/05 a 18.45 h
Durada: 30' aprox.

Aquest acció es deriva de la invisibilitat a què la història ha abocat les dones reals de l'antiga Roma i la dificultat de recuperar-ne i interpretar-ne els rastres que ens arriben com a reflexos tènues i deformats del passat. Un cop rescatats amb esforç per historiadores i historiadors, ens els transmetem i tornem a relatar en una mena de joc del telèfon transtemporal.

Prenent com a inspiració els títols de les cartes de les *Heroides* d'Ovidi, en què l'autor dona veu a un seguit de dones mitològiques que es dirigeixen a homes, també mitològics, aquesta obra recull el reflex de dones reals com Fonteia Eleusis, Clàudia Severa, Júlia Saturnina o Valèria Fida, que no poden escriure's entre elles però que s'uneixen en l'entrellada narració de la historiografia i d'aquesta *performance*. Els seus relats han estat curiosament triats d'entre dels vestigis trobats a l'entorn de Tarragona, com els pedestals d'estàtues dedicades a les sacerdotesses flamíniques que es poden veure exposades a la Torre del Pretori, o procedents de fonts secundàries com el llibre *Soror, mujeres en Roma*, de Patricia González Gutiérrez (2021).

Fonteia a Clàudia, Júlia a Valèria discorre semisoterrada en les discretes sales fosques del Circ Romà de Tarragona en una allegoria de la invisibilitat, el pes de la història i el cripticisme del seu eco. Amb un joc de telèfons i miralls —que, segons la creença romana, s'enterbolien si s'hi mirava una dona menstruante—, els relats del passat es transmetran al públic assistent, que triarà si comparteix o no la història rebuda amb la resta d'assistents.

Mariona Moncunill

Mireia Coromina
Comprendre
Volta del Circ Romà
Dissabte 31/05 a 19.15 h
Durada: 30' aprox.

L'acció que presento estableix un diàleg entre el pa com a aliment i element sagrat, el món ritual femení de l'antiga Roma i la paraula.

El pa, indispensable en les festivitats i cerimònies romanes pel seu valor sagrat i de culte. La *mola salsa*, ofrenes peribles dels rituals romans que servien per aconseguir el bé comú i col·lectiu de la societat. Un pa fet amb aigua, sal i farina àzim, sense llevat, elaborat per les vestals, les sacerdotesses romanes encarregades d'oficiar determinades cerimònies rituals, mantenir encès el foc sagrat i de les poques dones amb presència pública dins l'esfera religiosa. La *mola salsa*, element litúrgic que s'esmicola sobre els animals, i el ganivet de sacrifici, per ser purificats i posteriorment immolats com a vot als déus. Esdevé d'aquesta manera un pont entre els mortals i les divinitats.

Evoco els rituals en què s'immolaven diferents animals i s'oferien a les divinitats per honorar-les, demanar bons presagis o aconseguir un benefici posterior. Vinculo l'acció amb gestos domèstics buidats de violència amb un clar caràcter femení i apotropaic, protector, per mantenir la vida al centre dels nostres temps.

Parteix d'un interès acèrrim en la paraula i els seus múltiples significats, concretament del verb *comprendre*. Sacralitzo el que significa aquest verb: restablir un ordre buscant un equilibri, formar un tot harmònic a partir de diferents parts, el vincle amb l'àmbit musical, tipogràficament també es componen i s'ordenen els caràcters gràfics amb els seus espais corresponents per formar els mots, les frases i el textos que posteriorment s'imprimiran.

Utilitzo unitats de pa àzim que s'esmicolaran i crearan la paraula *comprendre* com si fos un epígraf, una inscripció que deixa un rastre sobre el terra, tal com una llibació, considerada pels romans la forma més antiga d'ofrena.

Comprendre, ordenar per continuar esdevenint.

Mireia Coromina

nara is neus
nocives
Espai exterior del Circ Romà
Dissabte 31/05 a 19.45 h
Durada: 30' aprox.

Coneixent l'origen militar (a partir de Minerva) i la història de Medusa, veiem com són contràries a les figures femenines ideals de l'època. Així, els homes feien el que estava a les seves mans per controlar-les. De fet, elles (així com els esclaus) no podien ser ciutadanes, ja que era un privilegi exclusiu dels homes.

Aquesta acció pren com a fil conductor l'estatus d'aquestes no-ciutadanes (no-cives en llatí, que dona el títol a la performance, resignificades a nocives, malèfiques, malsanes).

La performance consta d'una peça sonora interpretada en directe i d'una escenografia:

SO
Mitjançant l'ús d'instruments de l'època (com la lira, o la flauta de pan), prenent els poemes d'Ovidi (entre d'altres textos) i esmicolant-los i reordenant-los per tal de resignificar-los, les nocives prendran la importància i veu que no van tenir llavors. D'altra banda, es faran gravacions (ja siguin de camp, lectures dels poemes o enregistrament dels instruments) en aquests mateixos espais on es desenvoluparà la presentació del projecte, per tal de donar coherència i ubicar-los sonorament, a més d'afegir-los una càrrega contextual.

nara is neus